

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 1 mars 1918 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion med förslag till ändrad lydelse av 18 § i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Närvarande: herrar Persson i Norrköping, Gezelius, Stärner*), greve Spens, Dahl, von Sydow, Tisell, Klefbeck, Pettersson i Bjälbo, Lindqvist i Kosta, Holmdahl, Strid, Johansson i Trollhättan, Ericsson i Åtvidaberg*) samt Johanson i Gäre.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt till laguskottet hänvisad motion, nr 68, har herr Lindblad, Ernst, hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta följande ändrade lydelse av § 18 i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913:

§ 18. Innehar avgiftspliktig — — — tjänst eller arbetsanställning hos arbetsgivare, *skall* avgiften för den avgiftspliktige *erläggas* av arbetsgivaren, *och äger* denne mot avlämnande — — — förfallen.

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anført följande:

»Erfarenheten synes nogsamt giva vid handen, att inom varje kommun pensionsavgifternas inbetalning vållar ej så litet utgifter för kommunen och en massa besvär, som kunde helt och hållet undvikas. Till följd därav, att lagen ej *ålägger* arbetsgivaren, utan blott *medger* åt honom att förskottera avgifterna med rätt till avdrag på inestående avlöning, kommer mången gång detta bekväma och fullt berättigade betalningssätt ej till användning. Genom tanklöshet och försumlighet hos den betalningsskyldige tvingas kommunen att utlagga beloppet, och

*Motionärens
motivering.*

den exekutiva apparaten skall sedan sättas i gång till avgiftens indrivande, som vållar tidsspillan och mycket besvär och ändå ofta medför negativt resultat. Ytterligare en olägenhet uppstår därutinnan, att pensionstagaren sedermera ej räknas till godo dessa av kommunen inbetalda avgifter vid pensionsbeloppets utfäende.

Genom en mycket obetydlig lagändring skulle rättelse härutinnan i de flesta fall kunna vinnas. Utlägget av arbetsgivaren kvittas av sig självt nästa avlöningsdag, icke så där kommunen nödgats träda emellan. En otrolig mängd skrivelser och besök av fjärdingsmannen blir följden, och en rätt så besvärlig redovisning.

I och med uppbördsväsendets omläggning kan man vänta, att restantierna å alla kronoutskylderna skola ökas i högst betydande grad. De nya skattepostanvisningarna komma ock säkerligen att minska användningen av den hittills av arbetsgivarna använda listbetalningsmetoden.

Det kan väl synas berättigat, att avgifter för den arbetsanställda befolkningen, som skola betalas *inom den egna kommunen*, också verkligen komma att betalas på bekvämaste och minst betungande sätt. Då löner och arbetspriser stigit i så orimlig grad, är det väl ock tillbörligt, att avgifter, som i lag föreskrivas till ett så behjärtansvärt ändamål, också betalas av rätta vederbörande och ej genom olämpliga betalningsmetoder komma att drabba kommunen.»

Motionären hänvisar jämväl till en vid motionen fogad skrivelse från en kommunalnämndsordförande, som enligt motionärens förmenande säkerligen icke stode ensam om sin uppfattning. Skrivelsen är av följande lydelse:

«Västermalma den 24 jan. 1918.

Hr Riksdagsman.

Jag dristar härmed vördsamt hemställa, huruvida genom riksdagens åtgörande någon ändring kunde åstadkommas i ett missförhållande, som vållar kommunerna rätt dryga utgifter. Jag syftar på svårigheten att utfå pensionsavgifterna av ogifta och lösa arbetare. En obetydlig ändring av 18 § i lagen om allmän pensionsförsäkring vore allt som behövdes. Paragrafen tyckes förutsätta, att arbetsgivare utlägger avgiften för sina anställda arbetare. I de flesta fall gör han det nog, men långt ifrån alltid, och då blir det undantagslöst kommunen, som får träda emellan. Den ändring, som behövdes, borde inte kunna röna något motstånd. Om satsen: »och varder avgiften för den avgiftspliktige erlagd av arbetsgivaren» utbyttes mot: »skall avgiften för den avgiftspliktige erläggas av arbetsgivaren och äger denne» o. s. v., vore saken därmed hjälpt, och mycket trassel, besvär och förgelse bragt ur världen. Det är inte vidare uppbyggligt att se, huru unga arbetare fräckt neka att erlägga en avgift, som inte på långt när uppgår till en nuvarande dagsinkomst. Den retentionsrätt, som

kommunen äger mot den försumlige, är av noll och intet värde. Sådana där herrar ha aldrig någon utmättningsbar tillgång.

I förhoppning, att min hänvändelse icke illa upptages, tecknar

Med utmärkt högaktning

E. A. Kumlin.

Ordf. i Ludgo kommunalnämnd.»

Lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 innehåller i sin 18 § den bestämmelse, att arbetsgivare har rättighet men icke skyldighet att verkställa inbetalningar av pensionsavgift för hos honom anställd person. Motionären föreslår sådan ändring i denna bestämmelse, att dylik skyldighet stadgas, därvid motionären synes närmast hava haft för ögonen de fördelar, som därigenom skulle beredas kommunerna, vilkas ansvarighet för obetalda grundavgifter skulle komma att i långt mindre utsträckning tagas i anspråk än nu är fallet.

I anledning av Kungl. Maj:ts till 1913 års riksdag avgivna proposition med förslag till berörda lag, som upptog 18 § i dess nuvarande lydelse, yrkade en enskild motionär inom andra kammaren bland annat sådan ändring i denna paragraf, att arbetsgivare skulle åläggas uppbära och ansvara för inbetalningen av i hans tjänst varande avgiftspliktigas avgifter. Till stöd för sitt yrkande anförde motionären bland annat följande:

»Däremot synes intet skäl föreligga att icke göra arbetsgivarne ansvariga och uppbördsskyldiga för sina arbetares avgifter. En dylik skyldighet är så mycket mer på sin plats, som den är ägnad att i hög grad höja pensioneringens effektivitet. De fördelar, som äro förenade med arbetsgivarens uppbördsskyldighet, hava även av Kungl. Maj:t uppmärksamrats, då man i förslaget förutsätter, att vissa arbetsgivare komma att göra frivilliga inbetalningar, varvid rättighet lämnas dem att göra motsvarande avdrag å arbetarnes löner. Det synes mig, att denna frivilliga inkassering bör göras obligatorisk — — —. Antagligen bör en dylik obligatorisk indrivningsskyldighet för arbetsgivarne medföra införandet av märkessystem enligt tyskt mönster. Olägenheten med den omständlighet, som möjligen kan vara förenad härmed, är dock vida mindre än de påtagliga olägenheter, som icke kunna undvikas genom nu föreslagna uppbördssystem i förening med kommunal- och kronoskatten. Den mängd personer, som resterar för dessa skatter, borde vara tillräckligt skäl att avskräcka från ett uppbördssystem, som ytterligare kommer att öka deras antal.»

I sitt till riksdagen avgivna utlåtande i anledning av förenämnda

*Utskottets
yttrande.*

Kungl. Maj:ts proposition och i anledning därav väckta motioner anförde särskilda utskottet, som hade saken till behandling, efter att hava omnämnt förutnämnde motionärs yrkande om arbetsgivares uppbördsskyldighet, bland annat följande:

»Såsom motionären även anmärkt, torde en konsekvens av ett dylikt indrivningssystem bliva införandet av märkessystem enligt tyskt mönster. Ett sådant system torde emellertid icke lämpligen kunna tillämpas för samtliga försäkrade utan böra begränsas till lönarbetare och tjänare. Härigenom uppstår en brist på enhetlighet, som måste föranleda avsevärda olägenheter. Ett märkessystem för även med sig en ganska omfattande administration och skulle säkerligen på grund härav, tillämpat på svenska förhållanden, föranleda betydligt högre kostnader än Kungl. Maj:ts förslag.»

Med hänsyn till det anförda förklarade sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till berörda hemställan om ändring i Kungl. Maj:ts förslag; och blev lagförslaget i denna del av riksdagens båda kamrar oförändrat antaget.

Sedan emellertid pensionsförsäkringslagen i tillämpningen visat sig vara behäftad med vissa bristfälligheter, har, enligt vad utskottet inhämtat, pensionsstyrelsen med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga till behandling upptagit frågan om åtskilliga genomgripande ändringar i nämnda lag, därvid jämväl spørsmålet om arbetsgivares ansvar för hos dem anställdas pensionsavgifter varit föremål för uppmärksamhet. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 januari 1918 framlägger pensionsstyrelsen ett vittgående reformförslag, därvid styrelsen för de frågor, vilkas behandling icke avslutats, angiver de stora linjerna till det förslag, som styrelsen förklarar sig ämna framdeles avlämna. Bland dessa senare frågor märkes den om arbetsgivares uppbördsskyldighet, och yttrar styrelsen härom bland annat följande:

»Beträffande den i 18 § givna bestämmelsen om arbetsgivares uppbörd av pensionsavgifter, vilken icke återfinnes i ålderdomsförsäkringskommittén utan tillkom under lagens behandling hos Kungl. Maj:t, anförde föredragande departementschefen bland annat, att ehuru han vid en försäkring av den art som den föreliggande icke kunde finna tillräckligt fog för upptagande av obligatoriska arbetsgivarbidrag till försäkringen, han emellertid kände sig tilltalad av ett av kommerskollegium väckt förslag, att möjlighet borde öppnas för arbetsgivare att frivilligt ansvara för arbetstagares pensionsavgifter. Departementschefen hyste nämligen den uppfattningen, att arbetsgivarna i stor utsträckning skulle låta sig angeläget vara att genom ett dylikt frivilligt ansvar,

vilket väl i flertalet fall skulle komma att utveckla sig till praxis, främja försäkringens framgång och stabilitet, som i så hög grad vore beroende av en ordentlig avgiftsbetalning.

Bestämmelsen ifråga har emellertid hittills icke visat sig vara av någon egentlig praktisk betydelse för avgiftsbetalningen, enär tillämpning av densamma endast rent undantagsvis förekommit. Behovet av mera effektiva föreskrifter på detta område har dock befunnits vara synnerligen trängande. En mycket stor del av hittills förekommande restantier gäller pensionsavgifter för huvudsakligen yngre lönarbetare, vilka utan svårighet skulle kunna erlägga sina pensionsavgifter, men försumma detta. Ett sådant missförhållande medför stora olägenheter för försäkringen och för kommunerna, vilkas ansvarsbörd för obetalda grundavgifter därigenom avsevärt ökas, samt icke minst för de avgiftspliktiga själva, vilka ofta framdeles torde få anledning att ångra, att de icke bättre förstått sitt eget bästa. Ett vidgat upplysningsarbete på detta område torde emellertid icke hava så synnerligen stora utsikter att ändra dessa förhållanden vare sig beträffande arbetsgivarna eller de försumliga avgiftspliktiga.

Det är emellertid en mycket svårlöst fråga att åstadkomma en för avhjälpan av dessa missförhållanden lämplig och på samma gång fullt effektiv ordning. Av olika sätt för lösning av denna fråga synes det i den tyska socialförsäkringen använda märkessystemet med dess mjuka anpassning efter avlöningsterminerna och synnerligen effektiva uppbördsresultat erbjuda betydliga fördelar både för de försäkrade och för pensionsförsäkringen. Införandet av ett dylikt system skulle likväl komma att medföra ett rätt avsevärt administrationsarbete för arbetsgivarna, uppbördsmyndigheterna och pensionsstyrelsen. Under sådana omständigheter har styrelsen icke ansett sig kunna, åtminstone för närvarande, förorda detsammans införande. Man borde i stället åtnöja sig med en mindre omständlig anordning, även om denna icke från början bleve fullt effektiv. De praktiska erfarenheter, som tillämpningen av densamma skulle lämna, kunde sedermera bliva vägledande för bestämmelser, som vore mindre betungande i tillämpningen och bättre anpassade efter härvarande förhållanden, än om man skulle söka tillämpa ett märkessystem.

Enligt 18 § äro redan nu hos en arbetsgivare anställda avgiftspliktiga personer skyldiga att vidkännas avdrag å kontant avlöning för de avgifter, arbetsgivaren erlagt för den avgiftspliktige. Frågan rör sig sålunda i huvudsak om att finna en för arbetsgivarnas medverkan vid uppbörden effektiv form. Som redan nämnts har denna fråga visat

sig synnerligen svårlöst, och styrelsen har ännu icke varit i tillfälle att bilda sig en bestämd uppfattning om bästa sättet för dess lösning.»

I anslutning härtill förklarade styrelsen, att den ansåge sådan ändring i 18 § pensionsförsäkringslagen önskelig, att arbetsgivares ansvar för erläggande av pensionsavgift för hos honom anställd, avgiftspliktig person erhöles ökad betydelse, samt att styrelsen ämnade framdeles till Kungl. Maj:t inkomma med närmare utredning och förslag härom.

Då således det genom förevarande motion framförda spörsmålet redan är föremål för utredning och utskottet finner sig icke böra genom några uttalanden i vare sig ena eller andra riktningen föregripa denna utredning, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 mars 1918.

På lagutskottets vägnar:

SVEN PERSSON.